

Босна и Херцеговина под аустроугарском влашћу

На Берлинском конгресу 1878. године одлучено је да Аустро-Угарска монархија привремено окупира Босну и Херцеговину како би завела ред на тој територији. Начелно Босна и Херцеговина би остале под суверенитетом султана. Међу српским и муслиманским становништвом окупација није добро примљена и аустроугарска војска наишла је на неочекивани отпор. Тако је заузимање Босне и Херцеговине трајало од јула до октобра 1878. године. Аустроугарска монархија је одма на почетку организовала војну и полицијску власт. Аустроугарска монархија је је регулисала односе са Турском Новопазарском ковенцијом 1879. године. Аустро-Угарска се овом конвенцијом обавезала да ће приходе БиХ употребљавати за домаће потребе док ће у државним службама запошљавати домаће људе. Међутим, Аустроугарска монархија се није држала ових одредби и настојала је да уз помоћ јаког бирократског и полицијског апарата учврсти своју власт. 1881. године донесен је војни закон по коме су и младићи из Босне и Херцеговине морали служити аустроугарску војску. Насилна мобилизација довела је 1882. године до устанка српског и муслиманског становништва.

Војну власт у БиХ замјенила је цивилна власт 1883. године. На челу Босне и Херцеговине налазио се министар финансија из Беча, док је непосредну управу у БиХ имао војни комадант у Сарајеву и његов цивилни замјеник (адлатус). Поглавар БиХ Бењамин Калај (1883-1903). Он је, како би смањио утицај Срба и Хрвата подупирао обликовање босанске нације и босанског језика али то му није успјело због великог отпора народа у БиХ.

Бењамин Калај

Стојан Ковачевић, вођа устанка у Херцеговини 1882.

Године

Босна и Херцеговина су 1880. године укључене у аустроугарску царинску зону чиме је оумугућено искоришћавање њених природних богатстава. Богатство сировина и јефтина радна снага омогућили су изградњу великог броја фабрика за прераду дрвета, дувана, гвоздене руде и других сировина. Најважнија пруга изграђена је 1901. године на линији Босански брод-Сарајево-Мостар. Убрзани развој привреде оумугућио је развој домаће трговачке буржоазије. Аустроугарска је населила велики број својих војника, чиновника, припадника разних других народа који су живјели у Аустроугарској. Током окупације у

БиХ је насељено око 200.000 сељака разних народности (Пољака, Чеха, Нијемаца, Словака, Мађара и других). Нова власт је желила себе да престави као носиоца прогреса у заосталој Босни и Херцеговини па зато отвара многе школе, отварају позоришта и музеји и др. Циљ Аустроугарске је био што веће везивање БиХ ради експлоатације њених природних богатава и радне снаге. Осим тога БиХ је требала да буде и ново тржиште за аустроугарску робу. Из тог разлога Аустроугарска монархија гради путеве и пруге. И поред убрзаног индустријског развоја БиХ је и даље аграрна земља гдје се већина становништва (85 %) бави пољопривредом и сточарством. Аустроугарска монархија не жели да укине кметовски положај и не жели да дира привилегован положај ага и бегова које жели за сарадњу. Код српског народа јавља се покрет за вјерску и просвјетну аутономију. Срби траже употребу ћирилице и да сами бирају своје црквене старјешине и учитеље. Аустроугарске власти су 1905. године одобрили њихове захтјеве. Слично је и код муслиманског становништва које аутономију добија 1909. године. Иако нове власти отварају школе и даље је огроман проценат становништва неписмен. Стварају се и бројна политичка и културна удружења углавном на националној основи (код Срба Просвјета, код Муслимана Гајрет и Хрвати оснивају Напредак). Познати књижевници овога доба су Алекса Шантић, Јован Дучић, Петар Кочић, Муса Ћазим Ћатић и други. Стварају се и прве странке исто на националној основи: Српска народна организација, Муслиманска народна организација и Хрватска народна заједница.

Петар Кочић

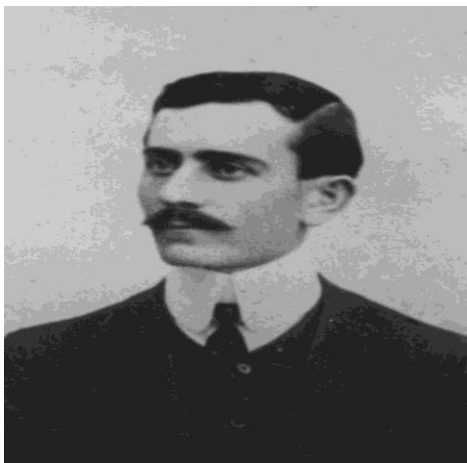
Алекса Шантић

Октобра 1908. године Аустроугарска је објавила анексију (припајање) БиХ чиме је прекшена одлука Берлинског конгреса да Аустроугарска само привремено окупира БиХ како би у њој ред завела не да је припоји себи. Овај чин наилази на осуду великих сила.

Омладина из редова сва три народа у БиХ оснива тајну револуционарну организацију названу „Млада Босна“. Чији је циљ борба против аустроугарске окупације, а методи борбе су атентати на носиоце аустроугарске власти у БиХ. Крајњи циљ је био ослобођење и уједињење свих јужнословенских земаља. Идеолог Младе Босне био је Владимир Гађиновић. Узор свим припадницима Младе Босне је био Богдан Жерајић који је након неуспјелог атентата на генерала Варешанина испио отров и умро. Руководио се том жртвом Гаврило Принцип је 28. јуна 1914. године извршио атентат на Франца Фердинанда.

Владимир Гаџиновић

Богдан Жерајић

Гаврило Принцип